

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto K 4.— za pol leta „ 2.— za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja upravništvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. List se pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri gospodu Novak-u na velikem trgu po 10 h.

Rokopis se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 15 h, dvakrat 25 h, trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo do srede opoldne.

Štev. 18.

V Mariboru, dne 1. maja 1902.

Tečaj XXXVI.

Društvo „Straža“ v Zrečah

zasnovalo si je namen, naj bi se med ljudstvom vsestranski povspeševala omika in blagostanje. V to svrhu društvo sklicuje zборе, razširja časnike, sestavlja prošnje, pritožbe itd., obravnava sploh vse, kar se tiče politike in gospodarstva.

1. Zadnje zborovanje se je vršilo dne 20. aprila t. l. Načelnik, g. Lamut, je v svojem nagovoru pozdravil zborovalce ter naročil začasnemu tajniku, naj bi prebral poročilo o delovanju v minolem društvenem letu 1901. Iz istega povzamemo, da je društvo začelo delovati dne 20. avgusta 1898. Tistokrat je pri prvem slovesnem zborovanju izmed izvoljenega odbora načelnik društvu postal g. Peter Dobnik, veleposestnik in trgovec. Za minolo leto so razmere povzročile zborovanje dvakrat. Pri prvem obnem zboru vlni se je med ostalim z obžalovanjem vzela na znanje izjava, s katero načelnik želi, naj bi se breme načelnštva njemu odvzelo, češ, naj se naloži na mlajše rame. Velezaslužnemu prvemu načelniku, ki je društvo vodil čez dve leti, izrekla se je primerna zahvala. Naslednik mu je postal g. Mihael Lamut. Pri drugem zborovanju nas je gospod učitelj Bele učil o vinarstvu in sadjarstvu. Imenovanec je drage volje svoj za tisti čas že določeni vzpored spremenil, samo, da je zamogel vstreči našim željam. Bog mu plačaj!

V pogledu na okrajne razmere društvo najbolj svoj smoter dosega s pomočjo časopisja. Prebirali so se listi: «Slov. Gospodar», «Domoljub», «Mir», «Slovenec», «Narodni

Gospodar», «Kmetovalec», «Naš Dom» in knjige iz društvene, sicer še skromne knjižnice.

Poročilo tajnikovo in tudi ono blagajničarjevo vzelo se je z odobrenjem na znanje.

2. Potem je načelnik prepustil predsedstvo svojemu namestniku, a sam je na podlagi lastne skušnje razkladal razmere pri naših gimnazijah in sklepoma predložil resolucijo, s katero se obsojajo znani «kompromisi» ali pogodbe glede nemško-slovenskega oddelka na gimnaziji v Celji. Zborovalce, ki poznajo razmere in kraje, je razvedrilo naznanilo, da bi nemški in z njimi zvezani slovenski «liberalci» radi iz Celja sedanje nemško-slovenske razrede gimnazijske preložili k Sv. Juriju ali v Žalec, a v mestu naj bi ostala cela gimnazija z osmimi razredi nemškimi. Temu nasproti je le jeden odgovor: Ne! Iz Celja ne gremo! Gimnazija ostani v Celji, a naj se dosedanjim štirim nemško-slovenskim razredom pridružijo še štirje, da bo gimnazija popolna, da bo torej imela vseh osem razredov.

Sv. Jurij bi rad imel «meščansko šolo» seveda slovensko. Za prošnjo tržanov so se v deželnem zboru v Gradcu potegovali naši poslanci, pa nemški «liberalci» se o tem ničesar čuti niso hoteli. Trg Žalec želi in vlada je že obljubila «obrotno šolo», ali te šole «liberalci» zopet ne dovolijo, ker znajo, da bi od nje ljudstvo imelo dobiček. To pa «liberalci» z nami vred dobro znajo, da Celje je središče za kraje od Slovenjigrada do Brezic in od Rogatca do Gornjigrada. In stariši od Brezic pač ne bodo svojih otrok

skoz Celje vodili v Žalec ali Sv. Jurij, ampak bi potoma z njimi ostali v Celji, kjer bi sinovi seveda običali v tamošnji samonemški gimnaziji, katera bi sicer brez Slovencev morala prenehati, ker nemških sinov na Spodnjem Štajerskem ni toliko, da bi se izplačalo vzdrževati samo za nje gimnazijo s praznimi klopki. Šole, od kakoršnih bi slovenska trga, Sv. Jurij in Žalec, imela korist, takih šol «liberalci» nočejo dovoliti, pač pa jima vsiljujejo gimnazijo, ker vejo, da bi taka šola onde bila «mrtvorajeno dete», a v Celje nazaj bi nas pozneje «liberalci» nikakor več ne pustili. Torej: Mi ostanemo z gimnazijo v Celji! z gimnazijo izpopolnjeno na osem razredov!

3. Načelnik je zopet prevzel predsestvo ter besedo dal g. Vidmarju. Ta je predlagal resolucijo, s katero se za slovenski del naše dežele zahteva kmetijska šola, in zraven tega še »zimski tečaji« gospodarstveni po okrajih. Kmet plačuje in vzdržuje raznovrstne šole za druge sloje ljudstva, zakaj bi pa pri tem ravno on moral ostati brez strokovne izobrazbe? brez svoje šole gospodarske? Na Štajerskem je kmetijska šola v Grottenhofu pri Gradcu ter sadje- in vinorejska šola v Mariboru. Na obeh zavodih je učni jezik nemški. S tem se ovira poduk pri šolo obiskujočih učencih slovenskih. In če torej Nemci na Štajerskem imajo dva učna zavoda, za katera plačuje tudi slovenski kmet, pač imamo še za slovenskega poljedelca pravico zahtevati gospodarsko šolo z učenim jezikom slovenskim. Strokovnjaki hvalijo gospodarstvo kmetov na Češkem, a k temu dobremu stanju

Listek.

Ne zabi me!

Povest; Rad. Nemeč.

«Ah, ni ga, pa ga ni! O ljubi oče nebeški, kam je zabredel moj dobri Jože. Kako prijetno je bilo ta leta, od kar sva omožena. Jože je pridno gospodaril in v mirni družinski sreči niti mislila nisem, da bi nam mogel kdo tako nenadoma skaliti tiho srečo. Kako lepo je učil po večerih majhno Franico mične molitvice ter prijetne pripovedke in kako ljubko se ga je pri tem oklepalo nedolžno otroče s svojimi nežnimi ročicami. — A danes, — solze so se ubogej ženi curkoma ulile po zmučenem licu, — danes niti ne pogleda več ubogega deteta, — z menoj je surov, — doma mu ni več obstanka.»

«Zakaj jokate mati?» oglašil se mala Franica, «saj nam bode dobri Bog očeta spet domov pripeljal» in privinula se je k materi, kakor da bi hotela s tem svojo dobro mnenje potrditi. — «Da, ljubo dete, molive k ljubemu Bogu, saj on tako rad usliši dobro molitev nedolžnega otroka.

Pa tiho, mila! — zdi se mi, da nekdo prihaja!»

Poslušate, — pa zopet vse tiho. Brleča svetilnica je slabo rasvetljevala veliko kme-

tiško izbo. Njen žarek je nežno obseval veliko, britko razpelo v kotu.

«Dajte, mati, pa molive, da nama ljubi Bog vrne očeta! — pa, mati — dobrega, kot so bili nekdanj, da me bodo na koleno jemali in radi imeli!»

«Da, da, molive!» in pokleknili ste tja v kot pred podobo križanega Izveličarja. Mati je sklenila otroku, ki je nežno poleg nje pokleknilo, male ročice in rekla: «Zdaj pa moli za menoj:

Ljubi oče nebeški, — usmili se naju, — ki Te v sili na pomoč — kličeve. Ne daj očetu pasti v temo, — ne daj, — da bi ga neverni tovariši pripravili — ob tolažilno luč svete vere.

O ljuba mati Božja! — k Tebi se zatečeve, — ne zapusti naju, pripelji ga zopet na pravo pot.

O preljubi angel varuh! varuj nama očeta na njegovih poljskih potih! — Češčena si Marija...»

Tako ste molili; mati je molila naprej, mala pa je za njo izgovarjala, dokler ni revše zaspalo.

Mati je vzdignila svoje dobro dete in ga varno položila na mehko posteljo. «Sladko spi, dete zlato!» vzdihnila je mati, prekrizala je na čelo in nežno poljubila.

Nato je šla spet poslušat; odpahnila je duri in nemo zrla gori na zvezdnato nebo in dalje tja v daljavo.

Ah, jaz sirota! odkar je ta krčmar tu in odkar so pri hiši ti časniki, imamo samo nesrečo, vzdihovala je žena, pa kmalu utihnila in zrla zopet v tiho mesečno noč.

Pa zastoj je čakala uboga reva. Ni mogla zaspati; skrb in žalost sta težili dušo ubogi ženi, da se je premetavala po postelji in močila rjuho z vročimi solzami. Muka, duševna in telesna, ste konečno pripomogli, da je zaspala.

Še le pozno po noči je prišel Jože domov. Opotekal se je, klel ženo, otroka, Boga in vse, kar mu je prišlo v njegovem, od žganja in vina pohabljenem spominu na misel. Pa kmalu ga je premagala pijanost; padel je na tla, a nemogoč se vzdigniti je mlatil okoli sebe. Žena mu je hotela pomagati, pa divje je zarjul in jo z nogo odbacnil od sebe. Pustila ga je reva in kmalu ga je zavžita pijača utrudila, da je trdo zaspal.

* * *

Jože Klanec je bil imovit posestnik v S..., lepej vasi ob vznožju vinogradnih goric na Slovenskem. Njegova hiša je bila najlepša in že od daleč se je belila izpod zelenih brajd in zelenega sadnega drevja.

so veliko pripomogle tamošnje gospodarske šole ob zimskem času. In kar se je obneslo pri slovanskih bratih na Češkem, gotovo bi ne škodovalo tudi gospodarstvu po naših krajih, n. pr. »zimski šola« v Konjicah za odrasle sinove kmetske iz okraja.

4. Dne 16. marcija letos so pri naši c. kr. pošti začeli rabiti nov poštni voz. Ta je pa dobil samo »nemški« napis. Glede napisa se je na predlog g. Jelena vzprejela sledeča resolucija: »Zborovalci dne 20. aprila 1902 pri obnem zboru društva »Straža« zbrani obžalujejo, da se je za poštni voz Zreče-Konjice oskrbel napis samo nemški. S tem se naše ljudstvo slovensko čuti žaljeno. In zborovalci naročajo društvenemu odboru, naj ukrene vse potrebno, da bode poštni voz pri slavnem c. kr. poštne uradu v Zrečah dobil napis tudi slovenski, in sicer s črkami jednako velikimi, kakoršne so (bodo) črke za besedilo nemško«. Odbor je sklep že naznanil na dotično oblastvo v Gradcu.

5. Starosta narodnjakov in domoljubov ovokrajnih, g. Kovač-Pintar, nas je navduševal za marljivo prebiranje knjig in časnikov; v istih najdeš najraznovrstnejše nauke, ki so državljanu potrebni. Rekel je, da zborovalci pač z veseljem lahko vzamejo na znanje, da na ime društva prihaja 80 odtisov mladeniški navdahnjenega lista »Naš Dom«, potem 27 listov že skozi 36 let neutrudljivo za kmeta se potegujočega časnika »Slovenski Gospodar« s priložo »Naš Dom«, 10 komadov »Domoljuba«, ter konča s sklepom: »Zborovalci obljubijo, da si hočejo vsaki po svoji moči prizadevati, naj bi se po občini vdomačili časniki, ki delujejo po lepem slovenskem geslu: Vse za vero, dom, cesarja!«

6. Gosp. Hinko Dobnik je podal kratek vpogled v gibanje med mladino; s pohvalo je kazal na mladeniče in dekleta po Slovenskih Goricah in podrugod ter izrazil željo, naj bi tudi pri nas mlajši naraščaj rad pripomagal, da bi se vtrjevala krščanska omika in s to omiko da bi se povspeševalo blagostanje v našem kraju. Govornik je prisolil še nekoliko besedic za blagostanje društvene blagajnice. In to ugodno priložnost je uporabil blagajničar, g. Kotnik, da je med zborovalce prihitel — s krožnikom v roki.

7. Konečno je gospod načelnik omenjal še nekih društvo zadevajočih rečij, in svoj govor sklepajoč spominjal se očeta katoliškega sveta, slavnovladajočega starčka Leona XIII. in ob enem mil. gospoda knezoškofa našega, pa očeta državljanov avstrijskih,

svetlega cesarja. V znamenje globokega spoštovanja do omenjenih visokih oseb so se zborovalci primerno odzvali. In stem je svoje zborovanje za sedaj zaključilo društvo »Straža« v Zrečah.

Naše šole.

Iz govora drž. posl. dr. Ignacija Žitnika, dne 15. aprila 1902.

Dovolite mi tudi nekoliko besed o Štajerskem. Dogodki na dveh ljudskih šolah jasno dokazujejo, kako izgleda ona hvalisana nepristranost višjih oblasti. Nemška ljudska šola v Slov. Gradcu je dobila za 105 otrok, ki so naznanjeni za šolo, takoj tretji razred, a slovensko-nemška šola za okolico, katero obiskuje 205 otrok, ni dobila od deželnega šolskega sveta vključno prošnjam in obljubam četrtega razreda, ampak naznanilo, da visoke-hvalevredni (!) deželni šolski svet ne dovoli razširjenja te ljudske šole. To dvojno mero javno pribijem. Za nemško šolo se je zgonilo onih 105 otrok najbolj na ta način skupaj, da je moralo mnogo slovenskih delavcev vpisati svoje otroke v nemško šolo, ako niso hoteli, da izgubijo zaslužek. Za to nemško šolo sta sūdmarka in nemški šulferajn dovolila posojila in iz Berlina se je darovalo 2000 mark, gotovo ne brez zahteve, da se le v nemškem jeziku poučuje. Jako značilno je tudi, kaj se je zgodilo z ustanovami, ki so prej bile na skupni ljudski šoli. C. kr. deželni šolski svet je imenoval pri razdelitvi šol mestno šolo hčerko okoliške šole. A navzlic temu si prisvaja krajni šolski svet nemške šole, ustanove slovensko-nemške šole za se, in nevarnost je, da se bo njegovi želji tudi ugodilo.

V Rogački Slatini je tri leta vzdrževal nemški šulferajn enorazredno nemško šolo. Ker se je šulferajn zavezal samo za tri leta, bila je šola v nevarnosti, ako bi ne priskočil deželni šolski svet na pomoč. Sklenil je šolske okoliše razdeliti in ustanoviti nov šolski okoliš za Rogačko Slatino. (Smeh.) Kopalniška občina ima samo 88 hiš, od teh jih je 20 kopalniških hiš, za šolo godnih otrok je v občini 48, izmed katerih jih 12 obiskuje slovensko, 36 pa nemško šolo. Celi prejšnji šolski okoliš Sv. Križ tik Slatine obsega 12 občin, izmed katerih je seveda kopalniška občina najkrepkejši davkoplačevalec, ostale 11 občin so ubožne. In kaj je storil deželni šolski svet? Deželni šolski svet je ukrenil, da ima teh 11 občin v novem šolskem okolišu sezidati novo šolsko poslopje, ki je proračunjeno na 40.000 K. Ako se to

zgodí, so omenjene 11 občin gospodarstveno uničene.

Še jeden izgled s Štajerske! Jako napete so šolske razmere v Ormožu. Tudi tukaj je trpel boj za šolo desetletja. Ko se je leta 1893 ustanovila v mestu popolnoma nemška ljudska šola s tremi razredi, so si Slovenci morali v okolici zidati novo šolo.

Zanimiv je neki dogodek ob priliki tega boja. Bilo je na rojstni dan Njegovega Veličanstva dne 18. avgusta, ko so se otroci nemške šole branili v cerkvi peti cesarsko pesem, in zvečer so uprizorili hude izgredne (demonstracije) proti Slovencem ter klicali »pereat« in »hoch die Deutschen«, vse to pred očmi njegovega šolskega vodje.

Dva Ormožanca (g. Fr. Gomzi in g. dr. Geršak) sta se nad tem pritožila v ulogi na c. kr. naučno ministerstvo. Sledilo pa je iz tega, da je šolski vodja omenjena gospoda in dve priči tožil radi razžaljenja časti. Prva dva sta se obsodila vsaki na 100 K, priči sta bili oproščeni. — Tako se poplačuje domoljubje Slovencev!

Gospodarstvo štajerske dežele.

Na javnih ljudskih in meščanskih šolah je bilo v šolskem letu 1899/1900: 1. z vsposobljenim spričevalom 1493 učiteljev in 643 učiteljic, 2. z zrelostnim izpitom 107 učiteljev in 152 učiteljic, 3. brez svedočbe 38 učiteljev in 31 učiteljic. Skupaj 1638 učiteljev in 826 učiteljic. Vseh skupaj toraj 2464.

Med tem, ko se je prejšnja leta število učiteljev od leta do leta množilo, se je taisto leta 1900 prvokrat za 7 zmanjšalo. Število učiteljic pa se množi.

Krščanski nauk je podučevalo 780 duhovnikov in 9 svetnih učiteljev.

V ženskih ročnih delih je podučevalo 315 industrijskih učiteljic, zraven pa še 411 ljudskih učiteljic.

Tega poduka se je vdeleževalo na 646 šolah 60.822 deklc.

V francoskem jeziku je podučevalo 7 in v angleškem 1 učiteljica.

Na 815 šolah se je podučevalo v telovadbi. Od teh šol je imelo 715 posebni prostor za telovadbo in 542 telovadno orodje.

Šolskih vrtov je bilo 158, sadonosnikov 52, vrtov za zelenjavo 158, sadonosnikov in vrtov za zelenjavo 377, čebelnjakov je imelo 129 šol.

Kot mladenič je bil priden in delaven in dobil je v zakon pridno, bogaboječo deklico, Mohorjevo Reziko. Hitro jima je preteklo osem let njunega zakona. Gospodarstvo je dobro uspevalo in bogastvo je rastlo od dne do dne.

Jože in Rezika sta živela v lepi zakonski složnosti, sosebnosti, ko jim je delala veselje šestletna hčerka Francika.

Pa kmalo je zapustila sreča dobro družino, pri kateri se je tako v obilni meri prikazala. Saj malokdaj na jednem in istem mestu dolgo ostane, posebno ako pozabimo Boga. Tako se je tudi tukaj zgodilo:

Bilo je v nedeljo po rani službi Božji. Ljudstvo je vrelo iz cerkve ter se polagoma izgubljalo po raznih potih proti domu. Tudi naš Jože je hitro korakal mimo nove krčme, katero je pred kratkim kupil neki tujec, Waldman.

»No Jože, kam se ti tako mudi? mar misliš, da boš na večno na sveti, da si ne privoščiš niti kupice vina; kam bodeš z denarji?« — Tako je prijel Jožeta Ivankov Miha. In ko se v tem prikaže na pragu nov oštir, ki mu tudi prigovarja, ni si upal odreči.

V gostilniški sobi je bilo zbranih že več pivcev kmetov, h katerim je hotel tudi Jože prisesti, ali Miha ga je potegnul za rokav in

potisnil v stransko sobo, kjer je bilo vse bolj »nobel« in zbranih tudi že več trške gospode! Na mizi so ležali časniki, iz katerih so gospodje zajemali svojo modrost, ter zdaj pa zdaj kakor besni udrihali po ubogem Slovenstvu in katoliških duhovnikih. Posebno je iztezaval svoj dolgi vrat nek zakotni pisac in kvasil poleg mogočno, da ni Boga, da ni pekla in da človek nima duše, in druge take duhovitosti.

»Vidiš, Jože! to so ti učeni gospodje, škoda, da nisi bil že prej med nami.« — Tako je govoril Miha Jožetu, ki je bil precej neveden in mislil, da je resnica, ako kdo v gosposki suknji in še tak učeno govori. Pri vsem tem pa seveda Miha ni pozabil pridno naročevati pijače. Nevede se ga je Jože nalezal in postal k zadnjemu čisto pogumen. Gospodje so ga kovali med zvezde in s tem ganili njegovo častitljivost. Jože je plačal za vse in še le pozno sta se gugala z Mihom proti domu.

»No, Jože! sedaj vem za gotovo, da boš naš, da boš držal z nami. Koj jutri moreva ti naročiti tiste nove »cajtinge«, brez katerih sedaj noben kmet ne more biti, kateri hoče kaj veljati.«

»Da, da«, jecljal je Jože, »pri-di jutri k meni, saj klet še ni prazna in pila ga bova.«

Poleg pa je meril cesto in se zatekel sedaj na jedno sedaj na drugo stran, kot bi se kaki nevidni duhovi kockali z njim. »Ne pozabi, jutri gotovo pridem«, — dejal mu je Miha, ko sta prišla do Jožetovega doma.

Žena, ki je s strahom pričakovala moža, mu je pomagala blatno obleko sleči in mu pomagati v posteljo, tolažeč se, da je mož po naključju zabredel v slabo družbo.

(Konec prihodnjič)

Smešničar.

Izpred sodišča. Sodnik: »Zakaj niste sprejeli smodke od svojega nasprotnika?« — Toženec: »Ker nisem hotel, gospod sodnik!« — Sodnik: »Kaj pa vam je rekel nasprotnik?« — Toženec: »Ti si neumen — gospod sodnik!«

Žena: »Možje so vedno krivi prepira. Najbrž je bil tudi v prvem človeškem sporu mož vzrok vsega zla in je on poprej grešil kakor žena.« — »Jaz mislim tudi, da je tako, zaradi tega je dal Bog možu ženo za pokoro.«